

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора юридичних наук, професора
Махінчука Віталія Миколайовича
на дисертацію Костів Марії Тарасівни
на тему «Приватноправові відносини з іноземним елементом з надання
грантової допомоги», подану до захисту в спеціалізовану вчену раду
Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України
на здобуття ступеня доктора
філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Ступінь актуальності обраної теми. Враховуючи збільшену потребу в додаткових фінансових ресурсах для інститутів громадянського суспільства після вторгнення росії в Україну, запропоноване дослідження має практичне значення для успішного відновлення економіки та інфраструктури країни. Крім того, попередні наукові пошуки не зосереджувалися на комплексному підході до вивчення приватноправових відносин з надання грантів з іноземним елементом, тому це дослідження має новаторський характер. Усі ці фактори підтверджують актуальність теми та значимість результатів дослідження, особливо в контексті повномасштабної агресії росії.

Дослідження містить належну кількість висновків, пропозицій та рекомендацій, які спрямовані на досягнення поставленої мети. Вони можуть послужити основою для подальших правових реформ у сфері надання грантів з участю іноземного елемента, а також сприяють розробці ефективних механізмів регулювання цього процесу та захисту прав і інтересів сторін.

Оцінка наукового рівня дисертації та наукових публікацій здобувача. Після проведеного аналізу дисертаційної роботи, можна

стверджувати, що автор демонструє наявність необхідних кваліфікаційних компетентностей і наукових навичок, що дозволяють йому чітко визначити об'єкт і предмет дослідження, сформулювати мету й завдання роботи, а також правильно вибрати послідовність і підходи до їх розкриття, а також методи наукового пошуку.

Здобувач успішно пройшов критичний аналіз значної кількості джерел, що дало змогу визначити стан дослідження обраної теми, розвинути деякі наукові положення та запропонувати авторські підходи. Більшість положень, висновків і пропозицій автора, які відображені в дисертації, правильно сформульовані і мають наукове обґрунтування.

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлені в 7 публікаціях, зокрема в 3 наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, а також у тезах 4 доповідей на наукових заходах.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях.

Дисертація Костів М.Т. є першим комплексним дослідженням, що стосується приватноправових відносин з іноземним елементом з надання грантової допомоги (грантів).

За результатами наукової роботи автором були сформульовані власні положення, висновки та пропозиції, що містять наукову новизну різного ступеню.

1. Заслуговує на підтримку авторське визначення поняття грант, зокрема висновок автора що предметом гранту слід вважати лише грошові кошти у вигляді національної та/або іноземної валюти як найбільш ліквідні активи та універсальне джерело для реалізації проєктів. Також вважається за важливим підтримати уніфікацію розуміння предмету благодійного

гранту та замінити термін валютні цінності, який вживається в Законі України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 5 липня 2012 року № 5073-VI на термін грошові кошти.

2. Слушним видається висновок, що міжнародна підтримка України з боку іноземних урядів, міжнародних організацій дозволяє задовольняти зростаючі потреби держави навіть в умовах війни, а надання гранту як виду міжнародної технічної допомоги є найбільш сприятливим видом фінансової допомоги для держави, адже сутність такої допомоги полягає у її безоплатності та безповоротності.

3. Заслугує на підтримку надана автором характеристика договору з надання гранту як підвиду договору пожертви.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

У дисертаційній роботі всі сформульовані положення, висновки та пропозиції мають належне обґрунтування, їх наукова новизна достатня, а також вони мають велике значення для юридичної практики. Дисертант успішно використав широкий спектр загальнонаукових і спеціально-правових методів, а також ретельно проаналізував значну емпіричну базу дослідження, якою є наукові джерела і законодавчі акти України та інших країн.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методології наукової діяльності. Оцінюючи дисертацію, необхідно констатувати досягнення автором поставленої дослідницької мети, адже в дисертації розкрито приватно-правове регулювання надання грантів, зокрема договірне врегулювання таких відносин. Про досягнення мети дисертації свідчить й виконання всіх поставлених завдань, адже Костів М.Т.:

- надала теоретико-правову характеристику гранту та визначила його місце в цивільно-правових відносинах;

- з'ясувала приватноправові засади регулювання благодійної діяльності;

- визначила місце грантів та гуманітарної допомоги в підтримці інститутів громадянського суспільства та держави під час військової агресії росії;

- розкрила правовий статус грантодавців та грантоотримувачів;

- надала приватноправову характеристику договору з надання гранту;

- з'ясувала положення про правопорядок, який слід застосовувати до відносин з надання грантів з іноземним елементом;

- встановила особливості цивільно-правової відповідальності суб'єктів транскордонних приватноправових відносин з надання грантів;

- розкрила вплив податкових стимулів на приватні відносини з іноземними грантодавцями.

Цьому сприяло системне застосування дисертантом філософських, загальнонаукових і спеціально-правових методів, зокрема, діалектичного, системного, формально-логічного, порівняльно-правового поєднання яких засвідчує високий ступінь оволодіння дисертантом методологією наукового пошуку. Загалом це додатково підкреслює те, що дисертант опанував всі ті кваліфікаційні компетенції, що необхідні для здобуття ступеня доктора філософії.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Сформульовані в дисертації положення, висновки, пропозиції та рекомендації мають як теоретичне, так і практичне значення, адже можуть бути використані у законотворчій діяльності в частині визначення місця інституту договору з надання гранту в цивільному праві, його змісту, у практичній діяльності – в процесі реалізації проєктів на які надається

фінансування у вигляді грантів, у науково-дослідницьких цілях – для формування підґрунтя для наступних наукових досліджень.

Оцінка змісту дисертації та її завершеності в цілому. Дисертація Костів М.Т. є цілісним та завершеним науково-теоретичним дослідженням, яке презентовано у науковому стилі. Структура дисертації відповідає загальній логіці дослідження та поставленим науковим завданням.

Дисертація містить анотацію, список публікацій, зміст, перелік умовних позначень, вступ, три розділи, які загалом охоплюють вісім підрозділів, висновки, список використаних джерел та 1 додаток. Загальний обсяг дисертації становить 182 сторінки, з них 144 сторінки є основним текстом.

Анотація, в якій в стислій формі відображені основні результати дослідження й ключові слова, викладена українською та англійською мовами, а також містить перелік публікацій здобувача, в яких висвітлені основні результати дослідження.

У *Вступі* обґрунтовано вибір теми дослідження, її актуальність й ступінь наукової розробленості, вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету дисертації й окреслені завдання наукового пошуку, сформульовано об'єкт і предмет дослідження, окреслені використані наукові методи, висвітлено наукову новизну отриманих результатів, зазначено про практичне значення дисертації та апробацію матеріалів дисертації, а також анонсовано її структуру.

У Розділі 1 *«Приватноправова характеристика гранту та його роль у забезпеченні потреб інститутів громадянського суспільства та держави»* проаналізовано визначення терміну грант та його характерні ознаки, розглянуто правове регулювання благодійної діяльності в Україні та досліджено вплив грантів на спроможність держави Україна та її інститутів протистояти повномасштабному вторгненню.

У Розділі 2 *«Договірні відносини з надання гранту»* автор розкриває правовий статус грантодавців та грантоотримувачів, визначає місце договору з надання гранту в системі безоплатних договорів, що регулюються Цивільним кодексом України.

У Розділі 3 *«Особливості приватноправових відносин з іноземним елементом з надання грантів»* розглянуто особливості договірних відносин з надання гранту за участі іноземного елемента, розкрито особливості цивільно-правової відповідальності суб'єктів транскордонних приватноправових відносин з надання гранту та податкові стимули, які застосовуються до надавачів грантів.

Список використаних джерел охоплює 178 найменування й викладений на 18 сторінках.

В *Додатку А* викладено список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію результатів дисертації. Слід констатувати, що дисертація оформлена відповідно до вимог, що встановлені законодавством до дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії, та є завершеною науковою працею.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження Костів М.Т. *«Приватноправові відносини з іноземним елементом з надання грантової допомоги»* можуть бути рекомендованими для використання у правотворчій діяльності, а також у подальших науково-правових дослідженнях.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Більшість висловлених науковцями зауважень на обговореннях дисертації були враховані автором при доопрацюванні роботи. Проте окремі аспекти роботи залишаються дискусійними.

1. У розділі 3.3 автором досліджуються та пропонуються додаткові податкові пільги для іноземних надавачів грантів. Це включає можливість отримання ними податкових знижок, якщо вони надають гранти українським грантоотримувачам, встановлення співпраці між інститутами громадянського суспільства в Україні та організаціями-посередниками, такими як Transnational Giving Europe (TGE), а також внесення змін до міжурядових угод про уникнення подвійного оподаткування, що дозволить іноземним грантодавцям отримувати податкові преференції. Однак, практичні аспекти реалізації таких заходів потребують додаткової аргументації, оскільки податкові пільги є відповідальністю внутрішнього законодавства країн.

2. Для уточнення авторської пропозиції щодо необхідності закріплення в Законі України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 5 липня 2012 року № 5073-VI того, що волонтерство та гуманітарна допомога є формами благодійної діяльності зі спеціальним нормативним регулюванням, також варто розглянути включення цих видів діяльності до розділу 1 як видів благодійної діяльності. Це надасть пропозиції автора більшу аргументованість та цілісність.

3. При розгляді міжнародної підтримки України з боку іноземних урядів та міжнародних організацій як інструменту для задоволення зростаючих потреб держави, включаючи умови війни, варто також звернути увагу на роль грантів у процесах подальшої реконструкції країни.

Зазначені зауваження й побажання мають рекомендаційний характер і спрямовані на окреслення напрямків наукової дискусії під час захисту дисертації й не позначаються на загальному позитивній оцінці дисертації.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Після ознайомлення з дисертацією та публікаціями автора не було виявлено жодних фактів порушення академічної доброчесності. Дисертація

Костів М.Т. є оригіальною та самостійно виконаною науковою працею. Всі наукові праці були підготовлені дисертантом самостійно.

Висновок про відповідність дисертації поставленим вимогам.
Дисертація Костів М.Т. на тему «Приватноправові відносини з іноземним елементом з надання грантової допомоги», представлена з метою здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним і завершеним науковим дослідженням. У роботі отримано науково обґрунтовані результати, які мають важливе значення як для науки, так і для практики.

Робота відповідає спеціальності 081 «Право» та Порядку підготовки здобувачів вищої освіти доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року № 261, Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Костів Марія Тарасівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**доктор юридичних наук, професор,
заступник директора з наукової роботи
Науково-дослідний інститут
приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака
НАПрН України**

Віталій МАХІНЧУК